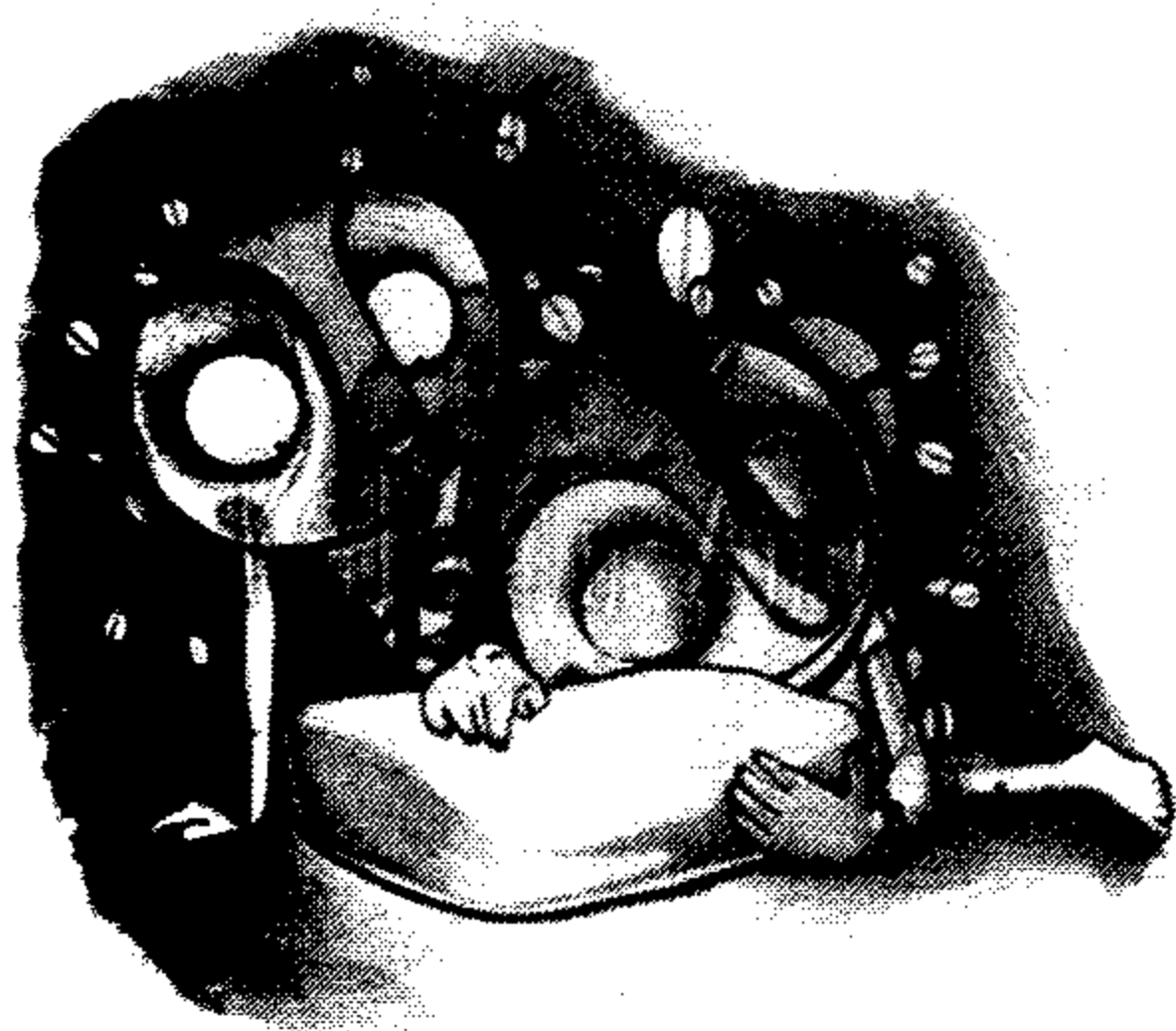

TAMÁS ILDIKÓ

„TALLÓT SUBÁL, POLYÓT VET” A HALANDZSA MINT NYELVI HUMOR

A *halandzsa* szó Karinthy Frigyes (2001) alkotása: a nemzetközi szakirodalomban használatos nonszensz és a szintén Karinthy által népszerűsített badar szinonimája. A *nonszensz* szó végső forrása pedig a latin *non* és *sensus*: ezek jelentésmezeje az ‘észlelés, megértés’ hiányát vagy tagadását foglalja magában. A *halandzsa*, *badar* és *nonszensz* egyaránt értelmetlen beszédet jelöl. Míg a badar leginkább a limerik műfaj magyarosított megjelölésére kitalált irodalmi műszóként terjedt el, a folklóralkotások értelmetlen szavaira, szövegeire leggyakrabban a *halandzsa* és a *nonszensz* kifejezéseket használjuk. Rögtön felmerülhet a kérdés: lehet-e vicces az, aminek nincs jelentése? És egyáltalán, állíthatjuk-e azt, hogy a halandzsaszövegek teljesen nélkülözik a jelentést?

Tanulmányomban azt szeretném bizonyítani, hogy – bár nem társíthatunk hozzájuk konkrét jelentéseket – a halandzsakifejezések betagozódnak bizonyos diskurzusokba, amelyek a játékossággal, a humorral és a misztikus jelzőkkel ragadhatók meg leginkább. Berg Judit kitűnő humorérzéssel megírt történeteinek hatására pl. sokaknak juthat eszébe Apacukáról a főszereplők, Rumini és Galléros Fecó kalandjainak a dzsungel szívében rejtőző színhelye, ahol a zölden fluoreszkáló, varázslatos követ, a Kamandukot őrzik (Berg 2011). Az író olyan jelentésekkel telítette ezeket a mindenki által – ki tudja hány nemzedék – óta ismert halandzsaszavakat, amelyeket első olvasatra is magától értetődőnek érzünk. Apacuka mindenképpen belépőt jelent egy varázslatos, tudat alatti világba, ahol olyan mágikus dolgok várnak ránk, mint a Kamanduk.

1. ábra. Illusztrációk Berg Judit *Rumini Datolyaparton* című könyvéből

Forrás: <http://www.kalmananna.hu/?x=illusztraciok&y=76>

Ez azonban csak egy példa a számtalan kiszámoló, versike, rigmus és egyéb szövegmű-faj közül, amelyek a hétköznapi szókincsünkön kívül eső „szavakból” állnak, mégis szerves részei verbális megnyilatkozásainknak. A hétköznapi kommunikációban, a folklórban és az irodalomban is előfordulnak halandzsa elemeket tartalmazó, sőt teljes terjedelmükben halandzsa alkotások, amelyek a tartalmi és formai normákkal szembehe-lyezkedve szerveződnek, értelmetlenségük mégis természetes vagy elfogadott.

Hagyományos szemléletmódja szerint a folklorisztika a szokatlan vagy jelentés nélküli elemeket és a hétköznapi szókincsben nem létező szóalakokat félrehallásból vagy a szóbeli hagyományozódással járó, többszörös áttételből fakadó szövegromlásként értelmezi (például Balázs 2012: 84; Csörsz Rumen 2006: 278; Gazda 2003: 9–48; Küllös 2012: 67, 483; Lázár 2010: 117–128, 2012: 54.). Valójában egy olyan összetett jelenséggel állunk szemben, amelynek mindmáig nem sok figyelmet szentelt a tudományos kutatás. Ennek egyik oka az lehet, hogy a téma felvetése és feldolgozása egyaránt interdiszcipli-náris megközelítést igényel.

1. Halandzsa a folklórban és az irodalomban

A jelenség megértéséhez azokat a területeket vizsgáljuk meg, amelyekben a halandzsa a legkiemelkedőbb mértékben van jelen: a gyermekfolklórt és az avantgárd irodalmat. A vizsgálatban – a formai jellemzők leírásán túl – figyelembe kell vennünk a nyelven kí-vüli tényezőket is: a halandzsaszövegek helyét és funkciót az adott kultúrán, illetve az azt használó közösségen belül, továbbá a hagyományozásában részt vevők értelmezését meg-határozó pszichikai és kognitív tényezőket. A továbbiakban ezért a formai jellemzők be-mutatása után a halandzsa értelmezési lehetőségeire és funkcióira világítunk rá.

1.1. A halandzsa típusai

A népköltészeti és az irodalmi halandzsában két fontos csoport rajzolódik ki: egyrészt az értelmes szavakból építkező, de morfológiai, frazeológiai vagy szemantikai megoldásaiban a konvenciókat felrúgó (1) *halandzsaszövegek* csoportja, másrészt pedig a (2) *halandzsaszavaké*, amelyek vagy kizárólagosan, vagy a hétköznapi szókincs elemei közé vegyülve hozzák létre a szöveget. A halandzsaszövegekben a nonszensz jelleg az üzenet szintjén jelentkezik, a tartalmi kohézió helyett a formai/stilisztikai jegyek (szótagszám, ritmus, rím, ismétlések, jellegzetes hanglejtés) kapcsolják egybe a látszólag véletlenül egymás mellé sodródott ér-telmes és értelmetlen szavakat, mint pl. a következő mondókában és versidézetben:

*Csicsóka szupera Mézes-mákos tolera
Szákó, szákó, farkas, pipa, Váló, váló fababa
(Lázár 4.6.205.0/00)*

A gazdag undok anya-béka
Nem középiskolás fokon
Találkozott velem süvöltve
Az eszme-barrikádokon
(centorészlet Hertelendy Lászlótól)

Ezekből a példákból azt is láthatjuk, hogy a halandzsaszövegekkel nagy átfedést mutat-nak az abszurdot, a groteszket és a szürrealitást megjelenítő szövegek.

A következő két – egy folklórból vett és egy irodalmi (limerick) – példa az előző két szöveghez képest még inkább szemlélteti azt, hogy a konkrét üzenet, az értelmes mon-

danivaló nélkülözése mellett is milyen fontosak maradnak a formai követelmények (jelen esetben a ritmus, a rímek, a sorhosszúságok):

*A Dunában úszik egy zsömle,
A Julcsi bele van tömve.
A zsömle elázik,
a Julcsi kimászik,
Hollári, hollári hó,
Mert a zsömle csak tömve jó.
(Tóth Piroska gyűjtéséből, 2011, 112)*

*Anyókat úgy hívták: Holle,
repült hol fölfele, hol le.
Dunyháját kirázta:
az egész világra
hó hullt, s ő kiáltott: – Olle!
(Kis Ottó)*

A halandzsaszavak értelmezéséhez és csoportosításához nyelvészeti kategóriákat is figyelembe kell venni. A szavak szintjén halandzsának minősül egyrészt (1) *a hétköznapi lexikonon kívül eső*, kitalált, jelentés nélküli szó, másrészt (2) *a hétköznapi beszélt nyelvből kölcsönzött*, hangalakjában gyakran módosult szó, amelynek eredeti jelentése és funkciója az adott szöveggörnyezetben átértékelődik. A második csoport alaktani szempontból tovább bontható a szó határán történő változások és a szó belseji változások (hangátvetés, szokatlan szegmentálás stb.) eseteire. A szóhatáron bekövetkező módosulásokat szemléltetik a következő mondókapéldák:

a) Eketem-beketem, bakkecske, Háromlábú legyecske,
Felmászott a toronyba, Megkérdezte, hány óra,
Fél tizenhatra, Te vagy az a mafla.
(Tóth Piroska gyűjtéséből, 2011, 118)

b) *Induladusz* spiritusz, spiritusz,
Ha diák vagy ne tanulj, ne tanulj.
(Tóth Piroska gyűjtéséből, 2011, 120)

Az első típusban (a) nem a logikailag várható toldalék jelenik meg; a másodikban (b) a latin szöveget parodizálандó, egy kitalált végződést kap az *indul* ige.

A beszélt nyelvi normától eltérő, a szó belsejét is érintő tagolás sokszor csak az előadásmódban érvényesül. A gyerekekre különösen jellemző, hogy a főhangsúlyok közötti terjedelmet érzik összetartozónak. Ez természetesen a tartalom megértésére is hatással lehet, és gyakran humoros alakzatokat szül. Így bukkanhat fel „Géza malac” Weöres Sándor *Bóbita* című versének egyik sorában: „szárnyat igéz a malacra”

2. ábra. Gézamalac. A kép forrása: <http://www.ilovepecs.hu/esemenynaptar/esemeny/4331>

A szöveg jelentésének megváltoztatásához, és ezzel együtt a humoros hatás eléréséhez bizonyos esetekben nem is kell más, mint hogy máshol jelöljük ki a szegmentumok határait, akár véletlenül, vagy éppen a ritmus dominanciájával együtt járó, feszes tempójú előadásmódnak köszönhetően, akár tudatosan, ahogy ezt a következő példa még az írásjelekkel is súlyozza.

El hulla! Virág! El iram! Lik az élet!
(Bella István)

A gyermekek számára a formai és asszociatív tényezők (ritmus, hangzás) fontosabbak, mint a jelentés. Ehhez hasonló szemléletet tükröz az avantgárd irodalom is. A futurizmus, a dada vagy a lettrizmus alkotói a folklór gyakorlatára hivatkoznak, amikor az alkotási folyamatban fokozatosan eljutnak a konkrét tartalom kivonásáig (Szkárosi 1994: 4). A szöveg lebontásának tetőpontjaként elérik a fonémák szintjét, ahol a hangszimbólika lehető legteljesebb kihasználása válik ideállá, mint pl. Fortunato Depero *Verbalizzazione astratta di signora* című költeményében:

VERBALIZZAZIONE astratta di SIGNORA

sonorizzanti filamentosi:	ricicli:	masse:	ma è nevrosistica — luminosità degli sguardi e scatti nervosi:
	liri biri ciri lilliri riri birriri ciri ri pirilliri ri ri ri ri	CHIAMOLLE MOCOLLE OLLOME OLLO ELLE MELLECO NELLOLE	ROSLUCI ACUCI VIDICIP CILOPIC SPRIZZZZZZ LUCIZZZZZZ SBRIZICIZZZ
			pic pic SQUIC FISS
			ooo ooo ooo ooo ooo ooo ooo
			PIZZZZ PIZZZZ PIZZZZ PIZZZZ PIZZZZ PIZZZZ PIZZZZ

Essa è ben fatta — mi piace assai — dentro di me nasce e si sviluppa un dialogo — vago — incerto — confuso:

CHE BE! AMA CHI BA! NOBI..... PERSICOSI'... NO MAI TE!..
COSTI.... MANO.... SI CHE VOI SI.... NO CHE SE.... PER.... IO.... MI
CHE SI PER PER PER SI-SI-SI..... PERSI'..... COSI'.....

Essa ha gli abiti adorati in pizzi — ricami — gioielli e giugilli:

TRI BLI CRI RODRI NORIDLI ORINDI RIVLI clodoli CLODLO CORINDILINDOLI BLO BLI CODOL BIBLO	IO MI SA SI SASI SASI GIÀ POI SE FORSE MA LA SETA il COTO che se se poi non MI SA SASI SASI la seta che se forse cheso cheso Se io MI SA	SA MA SI SI
---	--	-------------------

*Essa è vicina, parla con l'amica mentre io di-
strattamente la osservo:*

ESEORIALACAMI
ONOEFIGICABALA
NOTIBACILOFRONICHI
MISIBERONICO
LA MANISECHERO'
chirullimaconi

Essa è in mezzo alla guerra:

3. ábra. Depero *Verbalizzazione astratta di signora*.

A kép forrása: <http://www.e-azioni.net/coppermine/displayimage.php?album=18&pos=4>

Figyelemre méltó, hogy a nonszensz költeményekben egyszerre fogalmazódik meg valamiféle univerzális nyelv iránti igény és a hozzá nem értők, a kevésbé fogékonyak kizárása (Tamás 2003, 2007, 2012, 2013). Ez utóbbi nagyon is jellemző a különböző közösségek szlengjére, tolvaj- vagy madárnyelvére, és különösen a gyermekek körében virágzik. Mondhatjuk úgy is, hogy a halandzsa diskurzusfüggő, az különösképpen, hogy

mit és mikor érzünk humorosnak. A kisgyermek számára önmagukban is szórakoztatóak a halandzsaszövegek, az idősebb korosztályokban azonban az adott kulturális közegben értelmezhető áthallások lesznek a humor forrásaivá. Ez fogalmazódik meg a következő Karinthy-idézetben is: „ha egy angol regényben tizenegy borostyánfésűről van szó, pillanatig sem felejttem el, hogy ezt magyarul kell olvasni, így: »eleven embercomb«. És a »harisnya«, ez a szó mindig feltételes marad nekem. Ha risnya – ha nem ris” (idézi Grétsy 2012: 284).

2. A halandzsa lehetséges funkciói

Az eredeti kontextusukból kiragadott, tartalmuktól megfosztott szavak komikus hatást kelthetnek. Ezt a jellemzőt használják fel a parodikus alkotások, amelyekben a forma, a jellemző hangzásséma és a stílus kerül rivaldafénybe, míg a tartalom irrelevánssá válik. A folklórgyűjtésekből is ismert halandzsák háttérében sokszor egy idegen nyelv utánzása, hangzásának megjelenítése áll.

a) Tíz kicsi néger – tíz kicsi néger,
[...]
Egy dalt énekeltek – egy dalt énekeltek,
S a dal így szólt – a dal így szólt:
Áramábámbá – áramábámbá,
Á mázámézá mozá – á mázámézá mozá
(Tóth Piroska gyűjtéséből, 2011, 119)

b) Zsákárándé vizslándé, Délámbuka birándé.
(Lázár 4.6.204.0/00)

A humor forrása ezekben az esetekben az lehet, hogy a kitalált szóalakok asszociatív módon mozgósítják a mentális lexikon egyes elemeit, és valamilyen módon kapcsolódási pontokat találnak velük. A nonszensz szavak használatában minden bizonnyal szerepet játszik az is, hogy milyen szemantikai közegbe tudnak betagolódni. Régóta foglalkoztatja a kutatókat, hogy egy adott hangsor és a hozzá kapcsolódó jelentés viszonya motivált-e vagy önkényes. Egy biztos: a hangutánzó-hangfestő szavak esetében a motiváltság könnyen belátható. És az ilyen típusú szavak a költészetben kiemelt fontosságúak. A kognitív nyelvészet egyik képviselője, Benő Attila arra hívja fel a figyelmet, hogy a fonémák vagy fonémacsoportok nem alkalmasak egyenlő mértékben „bizonyos jelenségek (például a hangélmény) expresszív módon való kifejezésére” (Benő 2004: 28). Ezekhez a hangcsoportokhoz természetesen nem társíthatunk „határozott és megcáfolhatatlan jel-jelölt viszony”-t, inkább általánosabb jelentési tendenciákban gondolkodhatunk (Benő 2004: 26). Arról van szó, hogy a hasonló jelentésű szavakban hasonló helyzetben gyakran ismétlődő hangkapcsolatok (hangzássémák) felidéznek az adott szavak jelentéssémáját. Hasonló elvet fogalmaz meg Lévi-Strauss (2001: 82), amikor azt írja, hogy „a nyelvi jel a priori önkényes, de a posteriori már nem az. [...] Egyáltalán nem biztos, hogy [...] a designátumhoz képest önkényes fonetikai választások nem hatnak-e ki észrevétlenül később, ha nem is a szavak általános értelmére, de egy-egy szemantikai közegben elfoglalt helyükre.” A fonológiai szinten munkálkodó szinesztézia egyfajta

alapja a megfelelő hangsorok kiválasztásának, erre utal az az anekdota is, amelyben Mallarmé arra panaszkodik, hogy a franciában a *nuit* és a *jour* szavak jelentése éppen fordítottja hangtani értéküknek (Lévi-Strauss 2001: 83).

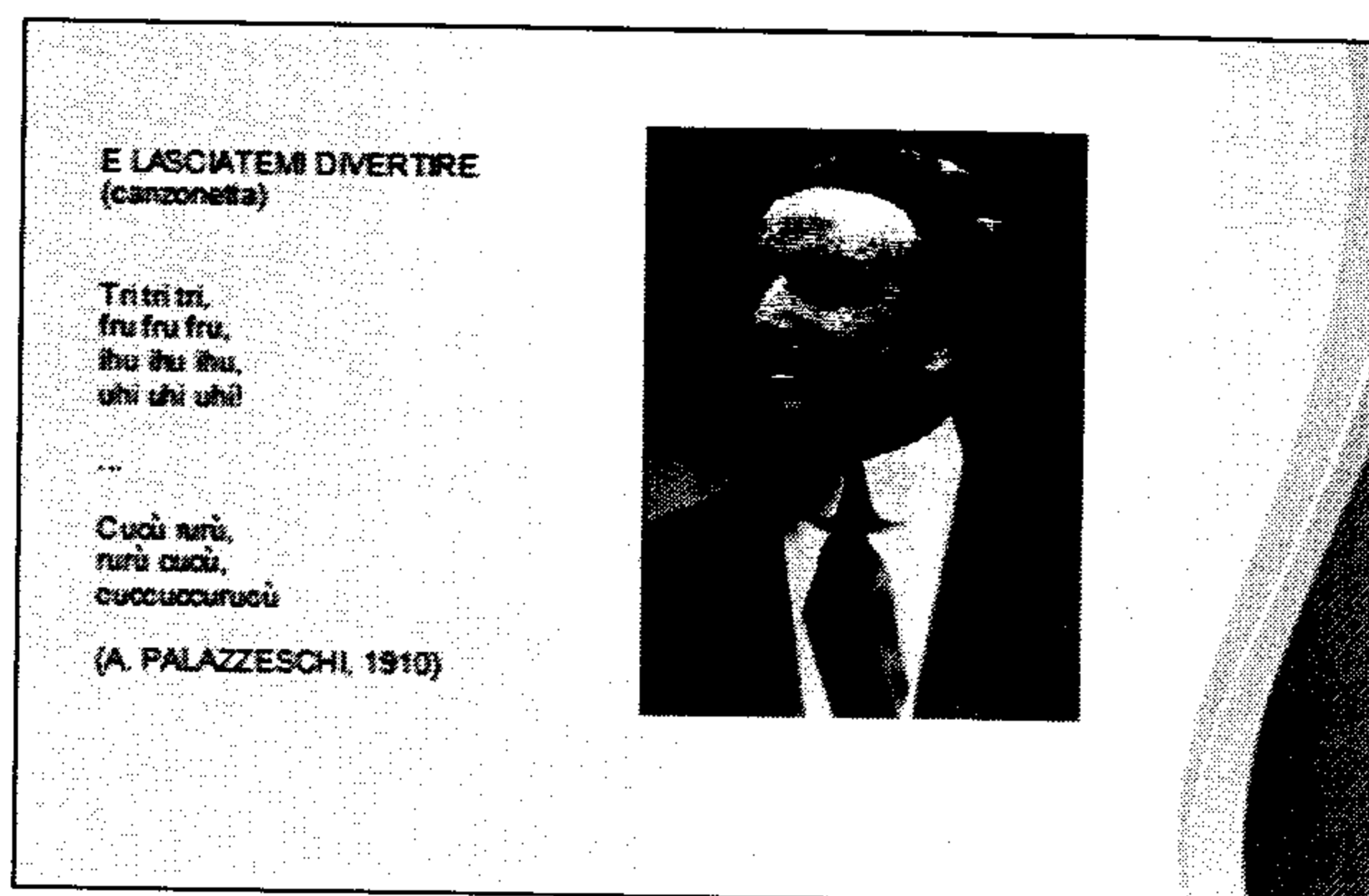
A következő két példa azt szemlélteti, hogy pusztán nonszensz szavak is alkalmasak elvontabb tartalmak, érzések közvetítésére, az áthallások, a jellemző hangzássémák megragadásával. Az első két idézet a szürrealista spleen és a kurucköltészet hangulatát megjelenítő Karinthy-halandzsa, a harmadik Kálnoky László *XIX. Henrik* című képzelte drámájának néhány sora:

„A pő, ha engemély kimár –
De mindegegy, ha vigadár (...)
mer engemély minder bagul,
mint vélgaban a bégahúr!”

„Huj, koszmabég, huj kereki!
Vatykos csuhások vereki!
Dengelegi!”

Fenség, a franc föld künyyső parlatán
Elüt a hadvasok zadorlata
Bék ül kevély-csornáló Mars helyén;
S a nép, a tél-túl potnát, csart, suját,
Pohontyot vesztő, dögsanyarta nép
Tallót subál, polyót vet parlagon,
S ha pönty aszalva, surboly ha beért,
Újpénz fejében vesterát lakik,
Zengő pakád szavára jár hokornyást,
S dibározik Bonárdus ünnepén...

A hangzássémák jelentőségét mutatja az is, hogy az ismeretlen szavak gyakran úgy tagozódnak be az ismerős, otthonos diskurzusmezőbe, hogy az utóbbi elemeihez idomulnak, még akkor is, ha az eredmény sem lesz értelmesebb, mint a kiindulási pont. Jól példázzák ezt az olyan gyereknyelvi szavak, mint a bentilátor (ventilátor) vagy a bodzarella (mozzarella). Itt ugyanaz a népetimológias mechanizmus aktivizálódik, mint amelyik életre hívta a *Jaj Ilus* és a *Dió Dénes* népmesei tulajdonneveket. Az első a *Jairusz*-ból, a második *Diogenész* nevéből született. Belátható tehát, hogy a konkrét jelentés hiánya ellenére a halandzsaszöveg nem teljesen „üres”. A szavak hangzássémái intuitív, asszociatív módon hívják elő a hasonló hangzású értelmes szavakat, és ezáltal valósul meg a humor mint funkció, mint Aldo Palazzeschi nevetést és jókedvet „ábrázoló” versében:

4. ábra. A kép forrása: <http://www.oilproject.org/lezione/e-lasciatemi-divertire-aldo-palazzeschi-analisi-commento-futurismo-crepuscolarismo-12036.html>

3. Összegzés

Tanulmányomban annak módozatait sorakoztattam fel, hogyan válhat a halandzsa a *humor* eszközévé és kifejezőjévé. Összegzésképpen elmondhatjuk, hogy a tartalmuktól megfosztott szavak, a fejük tetejére állított mondatok komikus hatást keltenek. A humor-keltésnek erről a módozatáról történeti forrásokkal is rendelkezünk. A Priszkosz rétorinak tulajdonított beszámoló szerint Zerkón törpe Atilla udvarában azzal neveltette az egybegyűlteket, hogy beszédébe különböző „unn és gót szavakat kevert”, és Arisztotelész is megemlíti *Poétikájában*, hogy: „a nevetés előidézésének egyik ősi fajtája az idegen szavakkal kevert, hibás, értelmetlen beszéd” (Szalay 2003: 17–18). A parodikus alkotásokban a forma kerül rivaldafénybe, míg a tartalmi összetevők összezsugorodnak. A hétköznapi kommunikáció inverze valósul meg: nem az üzenetre koncentrálnak, hanem a hangalakban tetten érhető stílusjegyekre, a beszéd zenei-ritmikai összetevőire csodálkozunk rá. Ezzel a gondolattal egyben a halandzsa *esztétikai* funkciójához is kapcsolódunk, hiszen a zenével nagy átfedést mutató nonszensz szövegek mondásában és hallgatásában alapvető – mondhatnánk „ösztönös” – poétikai eszközök (ritmus és intonáció) valósulnak meg. A legerőteljesebben a gyermekköltészetben megnyilvánuló ritmus a körülöttünk létező világ elrendezésére, strukturálására irányuló törekvés egyik legelemibb, lényegi kifejeződése. És, ahogy azt néhány példával illusztráltam, előfordul, hogy éppen egy-egy esztétikai szempont, pl. a ritmikus tagolás hozza létre a halandzsát, felülírva a tényleges szóhatárokat. A halandzsa egyik lehetséges – bár egyre inkább visszaszorulóban lévő – funkciója a szakrális dimenzióhoz tartozik. Az érthetetlen nyelv *mágikus* szerepe mindig is kapcsolódott olyan képzetekhez, amelyek szerint a természetfölötti lényekhez, mágikus praktikákhoz a hétköznapi beszédétől eltérő kódrendszerre van szükség. Vannak kultúrák, ahol a két funkció szorosan össze is kapcsolódik, magának a nevetésnek, a humornak tulajdonítanak mágikus erőt (Kapitány Á. – Kapitány G. 2008: 352–370).

A halandzsa *közösségi* funkcióval is rendelkezik, hiszen csak a beavatottak birtokolják azt a jellegzetes szókinccset és/vagy szóhasználatot, amely egyben – számukra és környezetük számára is – megkülönböztető jegyként is működik. A humor működéséhez elengedhetetlen a közös nyelvből, kultúrából, tapasztalatokból kibontakozó diskurzusmező.

A halandzsa gyermekfolklórban elfoglalt helye azzal is magyarázható, hogy szerepe van a gyermek nyelvelsajátításának folyamatában, az anyanyelv eszköztárának megismerésében. A kisgyermek számára készült mondókák, nyelvtörők és az általuk „költött” szavak is részei ennek a tanulási folyamatnak. A nyelvi játékosság ugyanakkor életben tartja, állandóan megfiatalítja magát a nyelvet. A tudatos nyelvújítástól egy nyelvbotlás által beindított diskurzus megtermékenyítő hatásáig, a költő egyszeri szóalkotásától a reklámkészítő találékonyságáig még számtalan példát említhetnénk. Ebből következik, hogy a halandzsa részt vesz a hétköznapi szókincs változásának folyamatában, a nyelvi konstrukció és dekonstrukció állandó körforgásában. Miként az értelmes szavakhoz, úgy a halandzsához is tapadnak egyéni és közösségi tartalmak, érzések és (nem utolsósorban) esztétikai minőség. A rendelkezésünkre álló folklórgyűjtemények és a ma is használatban lévő folklórszövegek alapján megállapíthatjuk: a halandzsaszövegek is az átörökítő hagyomány részét képezik, a jelentéses szövegekkel együtt. A halandzsa fontos szerepet tölt be a nyelvi szocializációban és a nyelv kreatív alkalmazásában is, asszociatív módon mozgósíthatja a mentális lexikon egyes, kapcsolódó elemeit. A halandzsa tudományos feldolgozásában tehát a folklorisztika mellett több diszciplína is érdekelt, a kutatások pedig fontos eredményekkel gazdagíthatják a nyelvi jelenségek kognitív hátterével, a kommunikációval, valamint a közösségi hálózatok szerveződésével kapcsolatos tudásunkat.

Források

- Bella István: *Az arcom visszakérem*. Digitális Irodalmi Akadémia. PIM. <http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000000993&secId=0000095148&mainContent=true&mode=html> [2014. 10. 20.]
- Berg Judit 2011: *Rumini Datolyaparton*. Budapest: Pozsonyi Pagony Kiadó.
- Depero, Fortunato: Verbalizzazione astratta di signora. http://www.last.fm/music/Fortunato+Depero/_/Verbalizzazione+astratta+di+signora letöltés ideje, pl. [2014. 10. 20.]
- Grétsy László 2012: *Nyelvi játékaink nagykönyve*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Kálnoky László: *Shakespeare: XIX. Henrik* (műfordítás-paródia). <http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000001000&secId=0000096442&mainContent=true&mode=html> [2014. 10. 20.]
- Karinthy Frigyes: Mint vélgaban. <http://mek.niif.hu/00700/00720/00720.htm> letöltés ideje, pl. [2014. 10. 20.]
- Kiss Ottó: limerick <http://www.limerik.hu/magyarkoltok.htm#kissotto> [2014. 10. 20.]
- Lázár Katalin é.n.: *Halandzsaszövegek* (4.6.200.0-4.6.205.8). MTA BTK Zenetudományi Intézet Népi játékok típusrendje.
- Palazzeschi, Aldo: E lasciatemi divertire. (canzonetta) <http://www.futurismo.altervista.org/testi/divertire.htm> [2014. 10. 20.]
- Tóth Piroska 2011: *Városi gyermekfolklór. Mátyás királytól a gumiremetéig*. Szakdolgozat. Budapest, ELTE BTK Néprajzi Intézet, Folklóre Tanszék.

Irodalom

- Balázs Géza 2012: Ismeretlen nyelvi tájak. *Forrás*, 55/11. 80–86.
- Benő Attila 2004: *A kölcsönszó jelentésvilága. A román-magyar nyelvi érintkezés lexikai-szemantikai kérdései*. Kolozsvár: Az Erdélyi Múzeum Egyesület Kiadása.

- Csörsz Rumen István: 2006: Közköltészet – irodalom alatt, kultúrák fölött. *Literatura*, XXXII/2. 273–282.
- Gazda Klára 2003: Isten kovácsa. In: Szikszai Mária (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve* 11. *Játék és kultúra*. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság. 9–48.
- Grétsy László 2012: *Nyelvi játékaink nagykönyve*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Kapitány Ágnes – Kapitány Gábor 2008: A humor a kulturális antropológiában. In: Bereczki András – Csepregi Márta – Klima László (szerk.): *Ünnepi írások Havas Ferenc tiszteletére*. (Uralisztikai tanulmányok 18.) Budapest: ELTE BTK Finnugor Tanszék – Numi-Tórem Finnugor Alapítvány, 352–370.
- Karinthy Frigyes 2001: A halandzsa. In: Uő: *Humoreszkek II. Budapesti emlék – Grimasz*. Budapest, Akkord. 65–65. A novella első megjelenése: 1913.
- Küllös Imola 2012: *Közkézen, közszájon, köztudatban*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Lázár Katalin 2010: Alakulások és romlások a magyar népi játékok szövegeiben. In: Szemerkenyi Ágnes (szerk.): *Folklór és nyelv*. Budapest: Akadémiai Kiadó. 117–128.
- Lázár Katalin 2012: Történetiség a népi játékokban. *Ethnographia*, 123/1. 48–78.
- Lévi-Strauss, Claude 2001: *Strukturális antropológia* I–II. Budapest: Osiris Kiadó.
- Szalay Károly 2003: Karikatúra és groteszk a magyar középkorban. Budapest: Mundus Magyar Egyetemi Kiadó.
- Szkárosi Endre 1994: A hang autonómiája a költészetben. In: Szkárosi Endre (szerk.): *Hangköltészet. Szöveggyűjtemény*. Budapest: Artpool. 3–9.
- Tamás Ildikó 2003: Szöveghelyettesítő-, kitöltő és kiegészítő panelek használata lapp jojkaszövegekben. *Nyelvtudományi Közlemények*, 100. 301–313.
- Tamás Ildikó 2007: *Tűzön át, jégen át. A sarkvidéki nomád lappok énekhagyománya*. Budapest: Napkút Kiadó.
- Tamás Ildikó 2012: Nyelvészeti módszerek alkalmazási lehetőségei a szövegfolklorisztikában és a prozódiai vizsgálatokban. Számi jojkaszöveg-elemzések. *Nyelvtudományi Közlemények*, 108. 269–284.
- Tamás Ildikó 2013: „Kevés szó van benne kidalolva”. A számi folklórszövegek kutatásának módszertani kérdései. *Ethnographia*, 124/1. 44–66.
- <http://dia.jadox.pim.hu/jetspeed/displayXhtml?docId=0000000993&secId=0000095148&mainContent=true&mode=html> [2014. 10. 20.]

SEGÉDKÖNYVEK
A NYELVÉSZET TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 188.

A HUMOR NAGYÍTÓN KERESZTÜL

Szerkesztők

BODA-UJLAKY JUDIT – BARTA ZSUZSANNA

T. LITOVKINA ANNA – BARTA PÉTER

TINTA KÖNYVKIADÓ
SELYE JÁNOS EGYETEM
ELTE BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR